

GRUNOPOST

**Verenigingsblad van de
Philatelisten Vereniging
*Groningen***

Emmastraat 5, 9722 EW Groningen

54e jaargang - nr 2 – maart/april 2019

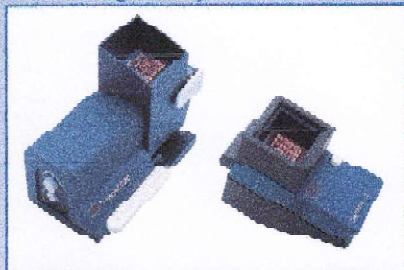
SAFE SAFE DUAL Nodorland

Nederland Compleet
teksten 2108 t/m 21104 - 1852-heden
(excl. AM, WV, ZD & UB)
in 4 blauwe "Vekama" 14-ringe banden
met GOUDEN WAPENOPDRUK

Bestelnr. 21001040
met 4 bijpassende cassettes 784

SAFE Signoscope

De optisch-elektrische watermerkzoeker

testapparaat
Signoscope 11

Transformator

Stofkap

Signoscope 12

Transformator

Batterijen (per stuk)

Bestelnr. 9886

Bestelnr. 0007

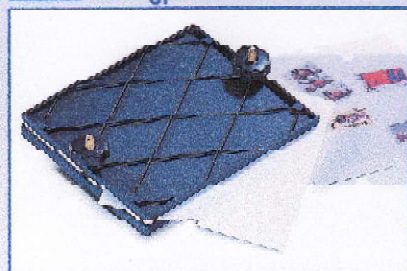
Bestelnr. 9891

Bestelnr. 9875

Bestelnr. 0876

Bestelnr. 9878

SAFE Droogpers

Vervaardigd met versterkt glasvezel.
Inclusief 20 droogbladen en 6 foliobladen.

Droogpers
Droogbladen (20st.)
Folliobladen (20st.)

Bestelnr. 1040

Bestelnr. 1042

Bestelnr. 1044

SAFE PERFOtronic

De **PERFOtronic** laat de juiste
tandingswaarde zien

PERFOtronic

Inclusief bijbehorende ingebouwde adapter

Bestelnr. 9850

N.B.: Prijslijst op aanvraag.

Heeft één van deze artikelen uw interesse gewekt?

Deze zijn bij ons in de winkel te bezichtigen.

Emmastraat 5 · 9722 EW Groningen

SAFE Importeur:

SAFE Nederland / Van Mastrigt Coins & Stamps Rotterdam

Duteralvut 02-04 - 3011 HJ Rotterdam

Tel - 010 - 414 30 77 e-mail - m.mastrigt@wvs.nl

www.safe-nederland.nl

GRUNOPOST

Verenigingsblad van de Philatelisten Vereniging Groningen

Redactie : J.P.A. Tolsma, G.D. v. d. Molen, D.R. v.d. Heide

Opmaak: G.D. v. d. Molen

VERSCHIJNT VIJF MAAL PER JAAR

CENTRUM PHILATELISTEN VERENIGING GRONINGEN

Emmastraat 5, 9722 EW Groningen

Tel. 050 - 525 96 10

Geopend elke woensdag van 10.00 - 16.00 uur

en op zaterdag van 10.00 -12.30 uur

Website: www.philatelist.nl

ISSN: 2211-0925

Contributie: Phil. Ver. Groningen, afd. contributie,
rekening nr.: **NL98INGB0004491102**

Ledenadministratie: J.B. Steur, J. Ellenbergerstraat 14,
9746 AJ Groningen, tel. 050 - 5772457

^e
54 jaargang - nr 2 - oplage 360 - maart/april 2019

Inhoudsopgave:

- blz. 2: Agenda ledenavond 25 maart 2019
- blz. 3: Agenda ledenavond 22 april 2019
- blz. 4: Van de redactie
- blz. 5: Jaarverslag 2018
- blz. 9: Nieuwjaarsbijeenkomst op 5 januari
- blz. 11: Eens wat anders 3
- blz. 20: Activiteiten in de regio
- blz. 21: Advertentie POST NL
- blz. 22: Advertentie Rietdijk veilingen
- blz. 23: Afscheid van de Habsburgse dynastie

De ledenavond van maart zal worden gehouden op MAANDAG 25 maart 2019 in het gebouw van de BSV Selwerd aan de Elzenlaan 72 te Groningen. De vergadering begint om 20.00 uur.

Van 19.00 tot 20.00 uur is er gelegenheid om te ruilen en kunt u de kavels van de kleine veiling inkijken.

AGENDA

1. Opening
2. Notulen van de ledenavond van 25 februari 2019
3. Ingekomen stukken
4. Mededelingen
5. Jaarverslag 2018
6. Rekening en verantwoording van het financiële beleid 2018
7. Verslag van de kascommissie
8. Benoeming kascommissie
9. Bestuursverkiezing
10. Aanmelding nieuwe leden
11. Filatelistische nieuwtjes
12. Kleine veiling, deze keer ook met beter materiaal
13. Rondvraag
14. Verloting

Toelichting op agendapunt 9:

Aan de beurt van aftreden zijn de heren J.H. Kramer, E.W. Flentge, H.R. Reus en J.B. Steur. Zij stellen zich herkiesbaar.

Mochten leden tegenkandidaten willen voorstellen, dan kan dat door een schriftelijke voordracht die door min. 10 leden is ondertekend, in te dienen bij het bestuur.

Toelichting op agendapunt 12:

Neem gerust een goed gevulde portemonnee mee. Op deze kleine veiling zal ook een aantal kwalitatief betere losse nummers worden aangeboden.

De ledenavond van april zal worden gehouden op MAANDAG 22 april 2019 in het gebouw van de BSV Selwerd aan de Elizenlaan 72 te Groningen. De vergadering begint om 20.00 uur.
Van 19.00 tot 20.00 uur is er gelegenheid om te ruilen en kunt u de kavel van de kleine veiling inkijken.

AGENDA

Opening
Notulen van de ledenavond van 25 maart 2019
Ingekomen stukken
Mededelingen
Aanmelding nieuwe leden
Filatelistische nieuwtjes
Veiling
Pauze
Lezing door de heer G. Holstege over .....

Rondvraag
Verloting
Sluiting

Wanneer ontving u voor het laatst een telegram?

Van de redactie

De eerste maanden van een nieuw verenigingsjaar staan meestal in het teken van plannen maken voor de toekomst maar ook terugkijken op het afgelopen jaar. Dat laatste uit zich in het samenstellen van het jaarverslag waarvoor alle afdelingen hun bijdrage leveren. Het is dan aan de secretaris en de redactie om van de vaak sterk verschillende stukken een leesbaar geheel te maken. De inhoud klopt natuurlijk wel maar de stijl en het taalgebruik vergen vaak de nodige aanpassingen. We hebben ons best erop gedaan maar U kunt zelf controleren of dat ook dit jaar weer is gelukt.

Daarnaast levert de redactie natuurlijk haar eigen bijdragen. De leidraad voor de keuze van een onderwerp is meestal afhankelijk van twee aspecten: wat boeit onze lezers en wat is er aan geschikt materiaal voorhanden? De keuze van materiaal is ook een persoonlijke zaak van de redacteuren. Zoals onze leden allerlei verzamelgebieden hebben, zo hebben de leden van de redactie ook hun specifieke voorkeuren voor de gebieden die dicht bij hun eigen verzamelgebied liggen. We krijgen wel eens het verwijt dat we te veel aandacht aan bijv. landen als Duitsland besteden. De oorzaak daarvan ligt in de eigen belangstelling van de redactie voor filatelie uit Duitsland en aan het feit dat er o.a. via de Duitse postzegelbladen waarop de vereniging geabonneerd is, veel interessante onderwerpen aan de orde komen. We hebben relatief weinig bladen met lezenswaardige artikelen uit Engelstalige of Franstalige gebieden beschikbaar in onze bibliotheek. Mocht u dit storend vinden dan zijn we graag bereid artikelen rond deze en andere verzamelgebieden op te nemen als u ze ons kunt aanbieden. Ook randgebieden van de filatelie mogen best aan de orde komen. Zo ziet u in dit nummer het derde deel van de serie artikelen die ons redactielid Douwe van der Heide over de legeszegels van de gemeenten in Noord-Nederland heeft geschreven. Ook hebben we al aandacht gegeven aan bijv. belastingzegels, kwitantiezegels en spoorwegzegels. Heeft u kennis over een dergelijk randgebied en kunt u er wat over schrijven, dan nemen we dat graag in ons blad op. Ook (positieve) kritiek vindt bij ons zeker gehoor! Kortom: laat eens wat van u horen! Wij zijn u er dankbaar voor.

De redactie.

Jaarverslag 2018

Ledenadministratie

In 2018 heeft Jan Bennes Steur de ledenadministratie overgenomen van Ernst Flentge. Na een inwerkperiode is die helemaal up to date. De Davilex software is een prima programma om de ledenadministratie in bij te houden en te bewaken. Er kan nu gemakkelijker een adressenoverzicht gemaakt worden ten behoeve van de verzending van de Grunopost.

Maandelijks worden mutaties, dus ook de adreswijzigingen, gemaïld naar het maandblad Filatelie. Ook het jaaroverzicht is hieruit goed op te maken.

We hebben afscheid moeten nemen van in totaal 37 leden. Daar stonden 8 nieuwe leden tegenover.

De teller staat nu op 366 leden. We kunnen stellen dat de daling van de afgelopen jaren zich ook afgelopen jaar heeft doorgezet.

Bestuur

In 2018 is Jaap Kramer afgetreden als voorzitter. Hij is opgevolgd door Ernst Flentge.

Aftredend per 26 maart 2018 waren bestuursleden Ad Weening en Ernst Flentge. Zij hebben zich herkiesbaar gesteld voor een nieuwe periode van 3 jaar, en zijn door de ledenvergadering herbenoemd. Het bestuur kwam in 2018 zes keer bijeen.

Ledenavonden

In 2018 waren er 9 ledenavonden in het gebouw van de Buurt- en speeltuinvereniging Selwerd. We hadden filatelistische lezingen over ervaringen met Sandd, windtunneltests van vliegtuigen, machinestempelvlaggen, post in de Eerste Wereldoorlog, en de eerste postvluchten naar Indië. Ook waren er presentaties van nieuwe Nederlandse postuitgiften, veilingen en in mei was er de traditionele bingo met filatelistische prijzen. Op de ledenavond in december zijn onze jubilarissen gehuldigd, en is de grote kerstverloting gehouden.

Evenementen

Op 21 april en 29 december 2018 is in samenwerking met WB evenementen een verzamelbeurs georganiseerd in de sporthal in Hoogkerk. De aprilbeurs komt te vervallen, hiervoor zijn te weinig bezoekers. Op zaterdag 6 januari 2018 is een nieuwjaarsreceptie gehouden in het centrum.

Bibliotheek

Het gehele jaar konden we ongestoord onze tijdschriften weer fraai inbinden tot boeken. Ook een enkele reparatie van een album of boek deden we tussen door. Andries Tiesinga heeft zich volledig gestort op de administratie van de bibliotheek. Vrijwel alle boekwerken zijn nu ingevoerd in een database. We kunnen nu op naam en soms schrijver een boek terugvinden. Ook de catalogi werden aangepakt. Zo worden alle etiketten van de boeken vervangen door een geprint etiket. We zien zichtbaar de bibliotheek opknappen.

Ook konden we door een schenking van onze collega-vereniging Novioposta onze bibliotheek uitbreiden.

De leden van de commissie waren: Janneke Volckmann, Gerard van den Broek, Hans Verberne, Andries Tiesinga en Ernst Flentge.

Afdeling Service

Waar is de tijd gebleven dat er wekelijks dozen met albums, stockboeken en supplementen van onze leveranciers werden afgeleverd aan ons Centrum? Nu is dat nog maar 2 à 3 keer per maand en dat geldt ook voor de nieuwe uitgaven.

Maar er is iets anders voor in de plaats gekomen nl. het taxeren van verzamelingen van leden die er mee stoppen of uit nalatenschappen. Dit vraagt veel tijd; helemaal als we die inkopen en ze vervolgens splitsen en opdelen voor veiling of directe verkoop. Gelukkig beschikken we over een prachtige grote zaal waar al deze werkzaamheden verricht kunnen worden. De vele leden die wekelijks ons Centrum bezoeken varen er wel bij, zij hebben vaak de eerste keus.

De afdeling Service kan dan ook met een goed gevoel terug kijken op 2018, met heel veel dank aan de vaste medewerkers Ad Weening, Hans Reus, Jaap Kramer en Klaas Gibcus voor hun toewijding en grote inzet.

Afdeling veiling

In 2018 zijn 4 veilingen gehouden in de grote zaal van het centrum, 2 met losse nummers en 2 met albums en stockboeken. Albums en stockboeken werden, mits niet al te duur, redelijk verkocht. Snuffeldozen aan het eind van de veiling werden vrijwel altijd verkocht.

Tevens werden er veilingen gehouden tijdens de ledenavonden, meestal met circa 60 kavels. Op de ledenavonden van maart en november werden grotere veilingen gehouden. Bij de veilingen op ledenavonden werden geen tafelgeld en provisie berekend.

In 2019 zullen we dit voortzetten.

Afdeling rondzending

Het rondzendverkeer heeft in het afgelopen verslagjaar geringe veranderingen ondergaan. Ondanks een kleine terugloop in het aantal deelnemers konden alle secties in stand gehouden worden. Elke maand kregen de sectiehoofden een zending die zoveel mogelijk afgestemd was op de verzamelgebieden van de deelnemers.

Ook de speciale zendingen Duitsland en Scandinavië/Zwitserland werden één maal per 2-3 maanden in roulatie gebracht. Gezien het geringe aantal deelnemers en het geringe aantal boekjes zou voor 2019 overwogen kunnen worden de speciale zending Scandinavië/Zwitserland op te heffen en de boekjes onder te brengen bij de algemene rondzendingen, met dien verstande dat de boekjes dan eerst aangeboden worden in de secties met de deelnemers uit de speciaal secties.

De samenwerking met PV Veendam kan als een succes worden beschouwd. De boekjes kwamen na circa 10 maanden terug, de reguliere omlooptijd van PV Veendam, en werden gelijktijdig afgerekend. Voor 2019 zijn 2 dozen samengesteld. Hoe het gaat verlopen is afhankelijk van de PV Veendam.

Verder worden zowel de sectiehoofden als Janneke Volckmann hartelijk bedankt voor hun inzet om het rondzendverkeer draaiende te houden.

Studiegroep plaatfouten

Behalve tijdens de zomermaanden kwam de studiegroep maandelijks bijeen. Ongeveer tien fanatieke leden wisselden informatie uit en ruilde men veel zels.

Als een rode draad loopt al jaren door onze bijeenkomsten heen de vraag: hoe kunnen we het beter automatiseren en daarmee gemakkelijker terug vinden? “Och” zei Kees Minholts, “ik hou het allemaal bij in een Word-document. Hierin staan de afbeeldingen, de oorspronkelijke bron, de omschrijving enz. enz. Maar niet alleen van mezelf maar ook die plaatfoutjes die gevonden zijn door anderen van o.a. de landelijke vereniging de Plaatfout”. Dus duizenden en duizenden foutjes met hun afbeeldingen. Afsproken werd om dit op een bijeenkomst te tonen. Zeker nu we een beamer in onze ruimte hebben is dat erg gemakkelijk te doen. Met stomheid geslagen zag de rest van de groep met wat voor monnikenwerk Kees zich bezig gehouden heeft en nog steeds bezig is om het uit te breiden met nieuwe gegevens. Alle leden van onze studiegroep mogen over de bestanden beschikken.

Na de zomer kwam de landelijke vereniging met de vraag wat onze studiegroep voor hen betekenen kan. We zijn al jaren gewend dat er in de speciale NVPH-catalogus een bijlage is opgenomen met plaatfouten van de hand van Jan van Wilgenburg. Het is de bedoeling om deze bijlage één keer per twee

jaar uit te geven. Graag zag de landelijke vereniging dat wij onze kennis en gegevens ook beschikbaar stellen als bron voor deze catalogus. In een gezamenlijke vergadering in december hebben we de mogelijkheden besproken. D.m.v. een PowerPoint presentatie hebben we getoond wat van ons gevraagd werd. Ook nu liet Kees Minholts weer zien wat wij op onze beurt te bieden hebben. Conclusie: Wij gaan graag meewerken. Eén van onze bezoekers werd, na het zien van de mogelijkheden die onze vereniging biedt, spontaan lid.

De afdeling service van onze vereniging heeft het afgelopen jaar heel veel materiaal in handen gehad, dat te gelde gemaakt mocht worden. Natuurlijk kunnen zij het aangeboden materiaal niet op plaatfouten uitzoeken. Dus menig doosje en stockboek kwam in handen van onze groep. Een eldorado om het uit te zoeken. En er werden vele foutjes gevonden.

Het komende jaar, al weer 30^e, zien we met vertrouwen tegemoet.

Grunopost

Ons verenigingsblad is in 2017 vijf keer verschenen. Naast verenigingsnieuws en aankondiging van evenementen zijn hierin vele geïllustreerde artikelen verschenen over diverse (filatelistische) onderwerpen. Het blad wordt zeer gewaardeerd, zowel binnen als buiten de vereniging. Op de site van de vereniging wordt na iedere uitgave één van de artikelen geplaatst.

Overzicht functionarissen

service	J.H. Kramer, A. Weening, N.H.M. Gibcus
rondzending	H.R. Reus, Mw. O.J. Volckmann-Georgius
veiling	H.R. Reus, A. Weening, Mw. T.M. Berends
ledenadministratie	J.B. Steur
bibliotheek	E.W. Flentge
huishoudelijke zaken	M. Wertien
Grunopost redactie	J.P.A. Tolsma, G.D. v.d. Molen, D.R. v.d. Heide
Grunopost opmaak	G.D. v.d. Molen
plaatfouten	E.W. Flentge

Groningen, februari 2018
Gerrit Visser, secretaris

Nieuwjaarsbijeenkomst op 5 januari

Op zaterdag 5 januari werd traditiegetrouw weer de nieuwjaarsbijeenkomst gehouden in het centrum aan de Emmastraat. Omdat onze voorzitter Ernst Flentge geveld was door de griep werden de aanwezigen hartelijk welkom geheten door zijn voorganger Jaap Kramer. Hij had over belangstelling voor deze bijeenkomst niet te klagen.

Kennelijk hadden de leden rond kerst en oud en nieuw lang genoeg thuis gezeten want de belangstelling was groot. Bijna tien procent van de leden was aanwezig. Onder het genot van een drankje en een hapje werden de beste wensen en “filatelistische nieuwtjes” uitgewisseld.

We kunnen terugzien op een gezellige bijeenkomst en een goede start van het jaar 2019.

Onderstaand een kleine impressie van de feestvierders.

Eens wat anders.....3

In dit artikel ziet u het (beloofde) vervolg op mijn eerste twee artikelen over legeszegels in Groningen, Friesland en Drenthe zoals in eerder verschenen Grunoposten opgenomen. Deze keer gaat het over het specialiseren in typen, letters, cijfers, opdrukken enz.

In het begin waren er verschillende lokale of regionale drukkers die legeszegels leverden aan de gemeenten. In de loop van de jaren dertig nam het aantal drukkerijen behoorlijk af. Er werden steeds meer verschillende rolzegels gebruikt. Het voordeel hiervan was dat men tijd bespaarde en door de nummering van de zegels tevens kon zien hoeveel legeszegels er gebruikt waren.

Van de volgende drukkerijen is bekend dat ze legeszegels gedrukt hebben:

1. Drukkerij Joh. Enschedé en Zonen te Haarlem.
2. Koninklijke Vermande en Zonen BV te IJmuiden.
3. H. La Rivière te Zwolle.
4. Nederlandsche speciaal drukkerijen N.V. uit Rotterdam.
5. Roelants Schiedam.
6. Samsom uitgeverij te Alphen aan de Rijn.

Het aantal verschillende legeszegels, dat door de ongeveer 1000 gemeenten is gebruikt, kan alleen ruwweg geschat worden. Ook het aantal verschillende zegels per gemeente verschilt nogal. De meeste grote gemeenten gebruikten veel verschillende zegelwaarden. Ook zijn er ook gemeenten geweest die de waarde met de pen op de zegel schreven, al naar behoefte.

In de loop der tijd zijn veel gemeenten overgestapt op het gebruik van andere legeszegels, zowel wat de zegelwaarden als de voorstelling betreft. Het aantal verschillende zegels is dan ook vaak afhankelijk van de gebruikperiode, de verschillende tarieven en het aantal tariefwisselingen.

Al met al wordt geschat dat de gemeenten gemiddeld 30 à 40 verschillende zegels gebruikt hebben. Uitgaande van ongeveer 1000 gemeenten in Nederland zou dit betekenen dat er tussen de 30.000 en 40.000 verschillende zegels (hebben) bestaan

Hierbij zijn dan nog niet eens de zegels meegeteld waarbij variaties voorkomen in de tanding, papiersoort, papierkleur, letter- en/of het cijfertype e.d.

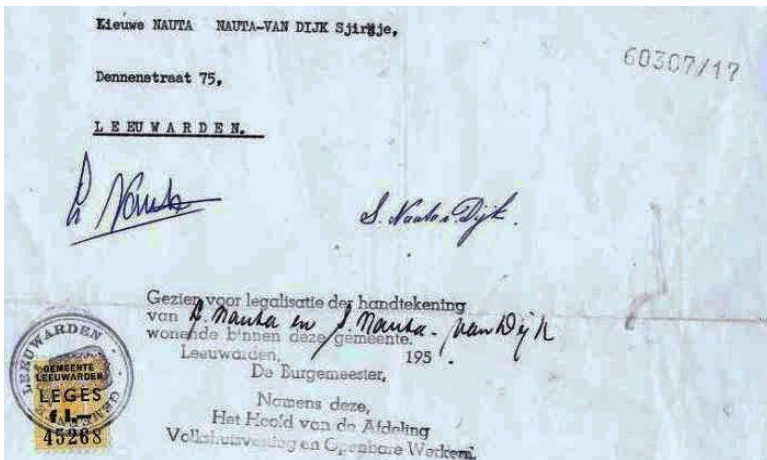
Type I: postzegelmodel uit het vel.

Gasselte en Leeuwarden

Dit is het oudste type en is gedurende de gehele periode gebruikt. Zo is bijvoorbeeld door de gemeente Amsterdam uitsluitend dit type zegels gebruikt. De zegels lijken, wat de uitstraling betreft, op gewone postzegels. Bijna de helft van de 1000 gemeenten heeft dit type gebruikt.

Er is wel een grote diversiteit wat betreft formaat, voorstellingen, detailleringen etc. Zo staat er vaak op de zegels een afbeelding die kenmerkend is voor die gemeente, zoals het gemeentehuis, een molen, een speciaal gebouw of een gemeentewapen.

Leeuwarden, type I (jaar 195.)

Type II: rolzegel, formaat 30x58 mm.

Dit type is bekend vanaf ongeveer 1930 en gebruikt tot de eindjaren zestig. Het komt weinig voor en is bekend bij zo'n 1½ % van de gemeenten die legeszegels gebruikt hebben. In het begin waren de meeste zegels blauw of paars. Omdat enkele gemeenten dit type zegel in beide kleuren hadden, en nog niet bekend is wat de gebruiksdata waren, is niet duidelijk of deze naast elkaar of na elkaar gebruikt zijn. Het nummer op de zegel had meestal dezelfde kleur als de tekst op de zegel zelf. Dit was gebruikelijk in de jaren 1930-1935. Vanaf 1935 werd de kleur groen, voor zowel het ontwerp als voor het nummer, ingevoerd. Dit duurde tot het begin van de jaren vijftig. Daarna bleef de zegel meestal groen maar werd het nummer in zwart gedrukt en dit is tot het begin van de jaren zeventig zo gebleven. Hierna werden zegel en nummer steeds meer in zwart uitgevoerd.

*Ooststellingwerf
(tekst dwars)*

Emmen

Franeker

Bij deze rolzegels begon de nummering met vijf cijfers hoewel de hoogste nummers niet altijd gebruikt werden. Deze rolzegels kunnen zijn voorzien van één brede of twee smalle gekleurde band(en). Die banden zijn verticaal gedrukt en lopen door de hele rol heen. De kleur van deze banden is o.a. blauwgroen en de waarde aanduiding was veelal in rood op de zegel gedrukt. De papierdikte varieert van ca. 0,075 tot 0,09 mm.

Type III: rolzegel, formaat 30x29 mm, met de zogenaamde visbektanding.

Hoogeveen

Emmen

Dit type is bekend vanaf ca. 1934 en gebruikt tot ver in de jaren tachtig. Het is bekend bij ruim 10% van de gemeenten die deze legeszegels gebruikt hebben. Sommige gemeenten hebben echter langere zegels gebruikt.

Bij de invoering waren de meeste zegels (net als bij type II) blauw of paars. De afbeeldingen op de zegels zijn meestal in de richting van de rol gedrukt. Er zijn echter ook zegels waarin de afbeeldingen en de tekst op het zegelbeeld 90° gedraaid zijn. In dat geval is dan wel het nummer in de richting van de rol gedrukt. Het nummer op het zegel bestaat uit 5 of 6 cijfers en is eigenlijk altijd gedrukt in de kleur van de zegel of in zwart.

Bij de gemeente Emmen werden bijvoorbeeld regelmatig nieuwe zegels besteld in variërende opdruktypen, kleuren en tandingen. Omdat de zegelnummering bleef doorlopen is het mogelijk om bij voldoende exemplaren de oplagen te kunnen bepalen. De f 1,- is trouwens vanaf de jaren dertig tot ver in de jaren zestig de meest gebruikte zegel geweest.

De volgende visbektandingen zijn bij mij bekend: 10x10, 11x11, 11x12½, 12x12 en 12½x12½.

Type IV: rolzegel smal, formaat 15x29 mm, met lijntanding.

Delfzijl

Dantumadeel

Haren

Dit type is vanaf ongeveer 1938 gebruikt en werd vooral na de oorlog meer in gebruik genomen. Model type IV is door enkele gemeenten, voor zover bekend, tot in de jaren negentig door gebruikt.

Ruim een kwart van de gemeenten hebben deze legeszegels gebruikt.

De kleur van de zegel, evenals het nummer, was aanvankelijk veelal blauw.

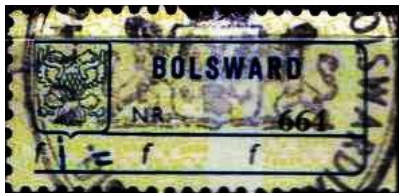
In de beginjaren veertig werden de zegels in zwart en de nummers in rood gedrukt. En in de jaren vijftig werden de zegels en het nummer overwegend in rood gedrukt. Bij deze rolzegels begon de nummering met vijf cijfers met als gevolg dat de hoogste nummers niet altijd gebruikt werden. Na 1960 zijn ook zegels bekend met zes cijfers. De zegels kunnen zijn voorzien van (een)

smalle gekleurde band(en). Deze band(en) is/zijn verticaal of diagonaal gedrukt. De verticale band loopt door de hele rol heen. Bij de diagonale banden zijn er steeds 2 banden aanwezig op de zegel. De kleur van de band(en) zijn o.a. wit, oranjegeel, oranje, roze, groen of blauw waarbij diverse kleurschakeringen voorkomen. Soms wordt de naam van de afdeling of een afkorting daarvan gedrukt op de zegel zoals "B.S." (= burgerlijke stand). De waarde aanduiding werd aanvankelijk in rood en later alleen nog in zwart gedrukt. Verder kunnen alle afbeeldingen en teksten in een of meerdere kaders voorkomen. Het komt ook voor dat het nummer in een kader is geplaatst. Een enkele keer kunnen, evenals bij de zegels in het Type III, de afbeeldingen en de tekst 90°gedraaid zijn. Alleen het nummer is dan weer in de richting van de rol geplaatst.

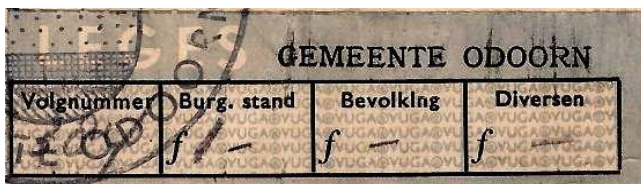
Type V: langtype uit de legesboeken, met gemeentenaam.

Ferwerderadeel

Bolsward

Afwijkend model van Odoorn, 64x18 mm

Vanaf ongeveer 1942 werden de zogenaamde legesboeken geïntroduceerd. Dit zijn boeken waarin op de bladzijden de legeszegels van het type V aanwezig waren. De gemeente kocht deze complete boeken bij een drukker en dit model kent varianten in de uitvoering (afhankelijk van de drukker die ze leverde), maar er ontstond al snel een vorm van standaardisatie.

Dit model is tot ver in de tachtigerjaren gebruikt en is bekend bij ongeveer driekwart van de ongeveer 1000 gemeenten die legeszegels gebruikt hebben.

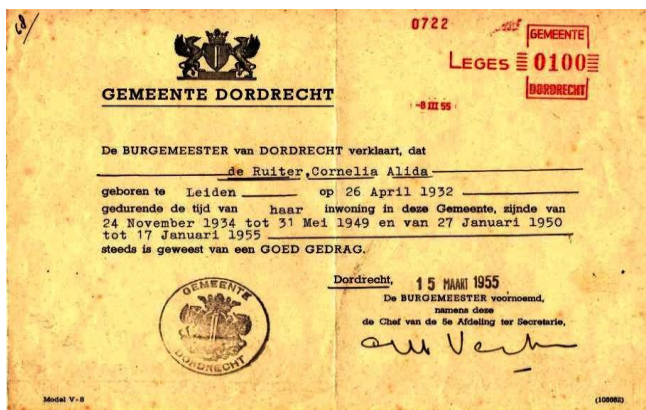
Nr.	Nr.		Dagtekening der boeking	Ontvangen van	Wegens
301	301	 LEGES f	Transport		
302	302	 LEGES f			

Bovendeel van een pagina uit een legesboek met het laatste type legeszegel

Op het blad waren kolommen aanwezig voor de verantwoording van de financiële gegevens zoals: dagtekening, naam van betalende, waarvoor betaald was, de afdeling die de leges inde, het geïnde bedrag per kolom/bladzijde (totaal zo'n 12 kolommen). Op de achterzijde van dit blad kon de betreffende gemeenteambtenaar gegevens over de afdracht van het ontvangen legesbedrag aangeven; uitgesplitst in Rijks, provinciale of gemeentelijke leges.

In de zegelboeken van drukkerij Samsom hadden de zegels een grootte van ca. 40x19 mm. De lengte van de zegels varieerde van ongeveer 36 tot 43 mm. terwijl de hoogte varieerde van 18 tot 22 mm. De hogere zegels waren meestal de bovenste of de onderste zegel op de bladzijde. Bij deze drukker zaten de zegels genummerd in een strook van 12 zegels onder elkaar.

Verder waren er gemeentes, zoals Dordrecht, die in de jaren 50 van de vorige eeuw overgingen op machinale legesstempels. Ik weet niet of er ook Noord-Nederlandse gemeentes zijn geweest met legesstempels.

0722

GEMEENTE
LEGES 0100
DORDRECHT

8 III 55

GEMEENTE DORDRECHT

De **BURGEMEESTER** van DORDRECHT verklaart, dat
de Ruitser, Cornelia Alida
 geboren te Leiden op 26 April 1932
 gedurende de tijd van haar inwoning in deze Gemeente, zijnde van
 24 November 1934 tot 31 Mei 1949 en van 27 Januari 1950
 tot 17 Januari 1955
 steeds is geweest van een GOED GEDRAG.

Dordrecht, 15 MAART 1955
 De **BURGEMEESTER** voornoemd,
 namens deze
 de **Chef van de Ie Afdeling ter Secretarie,**
van Veen

Model V-8 (10000)

Leges met machinestempel: Dordrecht 8 III 55

Bij type V kan men diverse subtypen onderscheiden en komen er verschillen voor in/bij de volgende kenmerken van de zegels:

het geheel of gedeeltelijk (of helemaal niet) aanwezig zijn van de afbeeldingen en de tekst in heen kader.

het gebruikte lettertype (met of zonder schreef)

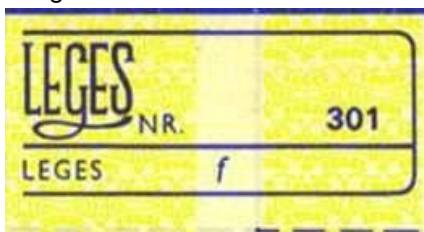
het aantal keren dat de gulden aanduiding "f" voorkomt op de zegel.

het voorkomen van één of meerdere serieletters

de kleur waarin de serieletter(s) voorkomen (zwart, kleur zegelbeeld of de achtergrondkleur)et al dan niet voorkomen van afbeeldingen of teksten in de achtergrond van de zegel

Type VI: langtype uit de legesboeken met lichtgele onderdruk, zonder gemeentenaam én zonder serieletters in het blanco middenstuk. Type VI is begin 1975 in gebruik genomen (tot in het begin van de jaren '90).

Hoewel de meeste verzamelaars deze legeszegels als type V verzamelen, vind ik persoonlijk dat deze zegels een apart type zijn, omdat ze geen plaatsnaamopdruk hebben. Alleen door de afstempeling is het mogelijk om te weten door welke gemeente ze gebruikt zijn (zie het voorbeeld van gemeente Neerijnen). Er is geen gesloten kaderlijn en het lettertype is zonder schreef, slechts eenmaal de guldenaanduiding *f*, géén serieletter, het nummer en de waarde-aanduiding is in blauw, tekst "leges en "zegel" in de achtergrond; lichtbruin of lichtgeel.

Zonder plaatsnaam

Met gemeentestempel

Zonder plaatsnaam en met reeds ingevuld legesbedrag

Vooral bij de types **V** en **VI** is specialisatie mogelijk. Ik geef hieronder een aantal variaties op de druk aan als subtypes. Dit kan men echter, per gemeente, zo uitgebreid mogelijk maken als men zelf wil. Omdat ik niet genoeg Noord-Nederlands materiaal heb, gebruik ik soms andere zegels als voorbeeld bij de beschrijving van de subtypen.

subtype L1:

Aan de onderzijde een kader waarin driemaal de aanduiding "f" voor gulden is gedrukt. Verder zijn er op de achtergrond drie grijzige bollen aanwezig die niet altijd even duidelijk zichtbaar zijn.

Dit eerste subtype, voorkomend vanaf 1942 tot beginjaren vijftig, had een ontwerp in wijnrood tot bruinachtig rood met een zwart nummer erop gedrukt. Aan de bovenzijde staan het woord leges en/of het gemeentewapen, de naam van de gemeente en de aanduiding **Nr.** gevolgd door een nagedrukt nummer in zwart; meestal doorlopend tot 2.500.

subtype L2 - L10:

Aan het einde van de veertiger jaren komt er een nieuw model uit. Deze zegels hebben een golvende achtergrondtekst met de woorden "leges" en "zegel" (deze tekst kan ook kopstaand op de zegel zijn gedrukt!). De nummering loopt meestal tot 1000. In de blanco middenbalk staan één of twee serieletters, lopend van A(A) t/m Z(Z).

Aan de onderzijde is het guldenteken (= f) een, drie of vier maal. Er zijn geen zegels bekend waarbij de waarde gedrukt of gestempeld is. Onder de gulden tekens is een lijn aanwezig die aan de rechterzijde verbonden is met het bovenkader. De kaderkleuren zijn meestal rood of blauw en soms een afwijkende kleur zoals groen.

Tanding:

We zien bij deze zegels eerst alleen lijntanding. De zegels aan de boven- en onderzijde zijn daarbij tweezijdig getand, de overige zegels driezijdig. Later, tegen de jaren '60, zien we de doorsteek-tanding bij dit type verschijnen.

De achtergrondkleuren zijn achtereenvolgens:

subtype L3 : groene achtergrond.

subtype L4 : roze achtergrond.

subtype L5 : oranje achtergrond.

subtype L6 : restgroep met o.a. een grijze of bruingroene achtergrond.

subtype L7 : een overgangstype waarbij een serieletter of dubbele serieletter er apart opgedrukt werd. Dit gebeurde rond 1955-1957.

subtype L8 : serieletter in de achtergrondkleur verwerkt (voornamelijk brons tot goudkleurig) en de letters in en klassieke druk met schreven en slechts eenmaal de waarde aanduiding "f".

subtype L9 : strak lettertype zonder "schreef".

subtype L10: idem als subtype L9 doch met 3 keer de waarde aanduiding "f". Die drievoudige guldenaanduiding maakte het mogelijk om ook andere afdelingen hun eigen kolom te laten gebruiken. Bij deze legeszegels is echter altijd slechts één kolom ingevuld. ....en zo kunnen we nog even doorgaan, maar hoe ver u wilt gaan mag u zelf bepalen.

De papier- en gomsoorten:

Bij de legeszegels kan men een groot aantal papierkenmerken onderscheiden. De zegels zijn gedrukt in verschillende papierkleuren, waarbij wit (in diverse kleurnuances) het meest voorkomt. De papierdikte varieert ook. Het papier kan meer of minder vezels bevatten en glad of ruw zijn. Voor de tweede wereldoorlog was het papier naar verhouding wat dikker. Rond de tweede wereldoorlog zien we vaak gevezeld papier door het mengen van voden door de papierpulp. De oorlog veroorzaakte eveneens papierschaarste. Na de oorlog produceerde de papierindustrie weer dunner en gladder papier. Bij de wat later gedrukte zegels zien we ook papier met witmaker of Optical Brightening Agent (OBA), dat helwit oplicht onder een fosforlamp.

De zegels zijn normaalgesproken gegomd, maar er zijn ook legeszegels bekend op zelfklevend papier (zoals van de gemeente Rotterdam).

Ik beëindig mijn artikelenreeks met 2 legeszegels van de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters te 's-Gravenhage. Ook daar zou je een aparte verzameling van kunnen opzetten.

Veel succes met het zoeken, uitzoeken en verzamelen.

Douwe van der Heide (drvvdh@home.nl)

- Literatuur:
- Enige publicaties van Fons Overwater in Maandblad Filatelie
  - Enige gegevens uit het te verschijnen boek over legeszegels (met toestemming) van Leo (Lei) Knarren
  - afbeeldingen uit eigen verzameling of het internet

Activiteiten in de regio

16 maart	10.00 – 15.00 u Appingedam , ASWA-gebouw, Burg. Klauckelaan 16, 0596-624394
16 maart	09.30 – 14.30 u Heerenveen , Dorpshuis Rottum, Binnendijk 22, Rottum
23 maart	09.30 – 15.00 u Emmen , Fletcher Hotel, Van Schaikweg 55,
30 maart	08.00 – 14.00 u Leer-Bingum , Dorfgemeinschaftshaus, Hofstrasse 2, Jemgum

Postzegel- en Muntveilingen

- Een betrouwbare taxatie van uw verzameling?
- Een hoge opbrengst via een internationale veiling?
- Een gedegen en correcte afwikkeling van uw levenswerk?

Laat **Rietdijk** uw partner zijn!

In **april** en **november** telkens een grote postzegelveiling en in **juni** en **december** telkens een grote muntenveiling.

Wij zijn doorlopend op zoek naar **postzegels** en **munten**!

Voor **grote** inzendingen komen wij graag naar u toe!

Bel: **070-364 79 57**

of mail: info@rietdijkveilingen.nl

Adres Noordeinde 41 (schuin t.o. paleis)
2514 GC 's-Gravenhage

Telefoon **070-364 79 57** (postzegelveiling)
070-364 78 31 (muntenveiling)

Fax 070-363 28 93

Internet www.rietdijkveilingen.nl

E-mail info@rietdijkveilingen.nl

Afscheid van de Habsburgse dynastie.

De ondergang van de Donaumonarchie.

Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog in de herfst van 1918 verdween een dynastie die meer dan 600 jaar in midden Europa aan de macht was geweest: de Habsburgers. Midden 19e eeuw omvatte hun rijk vrijwel geheel midden en zuidoost Europa. Het was met recht een Volkerenbond die onder het gezag van keizer Franz Joseph een staat was die onoverwinnelijk leek. Leek, want onder het centrale gezag broeide bij vele volkeren de wens om zelfstandig te worden. Zo was bijv. Hongarije al in 1867 erin geslaagd binnen de Habsburgse monarchie een zelfstandig koninkrijk te worden maar wel met Franz Joseph als vorst. Daarom werd vanaf dat moment de naam K.u.K (Kaiserliche und Königlichliche Monarchie) gebruikt.

Keizer Franz Joseph

Nog voor het einde van de Eerste Wereldoorlog stierf keizer Franz Joseph, het symbool dat het machtige rijk tot dan toe bijeen had gehouden. Het verval sloeg onmiddellijk toe want al in 1917 kwamen de eerste volkeren met de eis voor een eigen nationale staat, zoals de Tsjechen, de Slovenen en de Kroaten. Nog voor de wapenstilstand in 1918 hadden ze succes. Waar er aan de ene kant vreugde was over de onafhankelijkheid was bij vele anderen de teleurstelling groot: De schrijver Stefan Zweig vatte het zo samen: "Oostenrijk dat slechts als een vage, onduidelijke grijze en levenloze schaduw van de vroegere keizerlijke monarchie op de kaart van Europa schemerde."

Zulke grote politieke veranderingen zijn bij uitstek geschikt om filatelistisch te illustreren. Er werden nieuwe postadministraties aangesteld, er werden eerst provisorische zegels en later nieuwe eigen zegels voor de frankering van de post ontworpen en gebruikt. Daarvan trachten we in dit artikel de nodige voorbeelden te geven.

Van keizerrijk naar republiek

De opvolger van Franz Joseph, keizer Karl I, verbrak op 26 oktober 1918 de band met het Duitse Rijk. Vier dagen later werd de republiek Duits-Oostenrijk uitgeroepen die onder leiding kwam te staan van Dr Karl Renner.

Op 3 november 1918 werd bij het einde van de Eerste Wereldoorlog de wapenstilstand tussen Oostenrijk en de geallieerden gesloten. Op 11 november trad keizer Karl I terug als staatshoofd en één dag later werd door het parlement de republiek Deutsch-österreich uitgeroepen.

In december 1918 verschenen de eerste postzegels met schuine opdruk "Deutschösterreich" op de zegels van het voormalige keizerrijk. Daarmee was de ondergang van de monarchie filatelistisch gedocumenteerd. Vanaf juli 1919 verschenen de eerste zegels met de naam van de nieuwe republiek, waaronder ook krantenzegels en speciale zegels met toeslag voor bijv. voor de verkiezingen in Karinthië en voor de slachtoffers van de overstromingen in 1920.

Het plan was om Deutsch-österreich onderdeel te laten worden van een verenigde Duitse republiek omdat men van mening was dat een kleine deelstaat met maar 6,5 miljoen inwoners dat maar 12% van het vroegere keizerrijk omvatte, alleen niet levensvatbaar zou zijn. Maar de geallieerden dachten daar heel anders over. Op 10 september 1919 werd vastgelegd dat een aansluiting bij het Duitse Rijk verboden werd en een maand later werd de naam Deutsch-österreich al vervangen door de "Republik Österreich". De post

volgde uiteraard; vanaf januari 1922 werd die naam op de nieuwe dure zegels gedrukt. Er verschenen hoge waarden want de inflatie had inmiddels al toegeslagen.

Revolutie in Hongarije

Door de afloop van de oorlog veranderde het koninkrijk Hongarije ook ingrijpend. Keizer Karl I, die als koning Karoly IV aan het hoofd van het koninkrijk stond, verklaarde op 13 november 1918 dat hij afzag van de uitoefening van zijn ambt. Het was de laatste ambtelijke handeling van een vorst uit de Habsburgse dynastie. Drie dagen later werd de democratische republiek uitgeroepen. Hoewel er nog geen verdrag lag over het vredesoverleg, sloten diverse volkeren zoals Bosniërs, Kroaten en Slowaken zich al vast bij buurlanden aan.

De democratische republiek werd niet veel tijd gegund. Als gevolg van de communistische omwenteling in Rusland riep de uit Zevenburgen afkomstige Emmerich Schwarz, die zich Belá Kun noemde, op 21 maart 1919 de Hongaarse radenrepubliek uit. In Boedapest werd de dictatuur van het proletariaat aangekondigd en werden banken, grote bedrijven en huurhuizen genationaliseerd. Honderden mensen werden het slachtoffer van de revolutionaire rechtbanken en werden ter dood veroordeeld. Maar al op 1 augustus 1919 was de bolsjewistische opleving voorbij toen Roemeense troepen Boedapest bezetten.

De communistische radenrepubliek liet een interessante filatelistische serie van 5 zegels na met portretten van de revolutionairen. Dat waren o.a. Karl Marx en Friedrich Engels, de dichter Sandor Petöfi, uit de 19^e eeuw Ignác Martinovics en de middeleeuwse boerenleider György Dósa. Daarna verschenen twee series met zegels van de republiek maar voorzien van de rode opdruk MAGYAR TANÁSKÖZTÁRSASÁG (Hongaarse radenrepubliek). Door de korte tijd om deze zegels te gebruiken zijn echt gelopen stukken zeer zeldzaam. Vrijwel alle zegels zijn voorzien van een welwillendheidsstempel.

Het einde van de radenrepubliek kwam snel toen in de herfst van 1919 Admiraal Miklós Horthy met zijn leger Boedapest binnentrok. Als regent riep hij in maart 1920 Hongarije weer uit tot koninkrijk met voorlopig een vacante troon. Op 4 juni 1920 werd de Vrede van Versailles getekend tussen Hongarije en de geallieerden maar met grote beperkingen voor Hongarije. Naast herstelbetalingen werd van het land geëist dat het delen van het land aan Tsjechoslowakije, Roemenië, Servië, Kroatië, Slovenië en Oostenrijk afstond. Zo ontstond het relatief kleine land dat Hongarije nog altijd is.

De geboorte van Tsjechoslowakije

De ondergang van de Donaumonarchie leverde ook positieve resultaten op: de geboorte van de staat Tsjechoslowakije. Al tijdens de Eerste Wereldoorlog ontstond het streven naar een eigen staat met Tsjechen en Slowaken. In 1916 werd in Parijs de eerste gezamenlijke volksraad opgericht die in oktober 1916 een regering vormde met Tomáš Garrigue Masaryk als president. Er moest een gezamenlijke staat op federatieve basis ontstaan die op 28 oktober tot grote blijdschap van de Slavische bevolking dan ook werd uitgeroepen. Die nieuwe staat beschikte over meer dan de helft van alle industrievestigingen van het voormalige Oostenrijk-Hongarije!

Postaal gezien was het land natuurlijk nog afhankelijk van de postwaarden die er nog beschikbaar waren uit het keizerrijk. Daarom verschenen er tot eind 1919 nog Oostenrijkse en Slowaakse zegels met opdrukken. Daarnaast verschenen er zogenaamde revolutionaire uitgaven: Oostenrijkse zegels met meestal een wapenschild of een leeuw en de tekst PROVISORNI ČESKO-SLAVENSKĀ VLADA (Provisorische Tsjechoslowaakse Regering). Ook verschenen er, zoals vaak in onrustige tijden, half officiële padvinderzegels. Op verschillende plaatsen bezorgden padvinders inderdaad de post.

Uitgifte van de Provisorische Tjsechoslowaakse Regering

Tomas Masaryk

Hradschin-uitgifte naar ontwerp van Alfons Mucha

Kenmerkend voor de nieuwe republiek was de uitgifte van de zogenaamde Hradschin-zegels. Het motief was afkomstig van de bekende schilder en graficus Alfons Mucha en stelde de zonsopkomst beven de Praagse burcht voor. Dat de zon nooit op die plaats kon opkomen stoorde kennelijk niemand. De symbolische betekenis van de zonsopkomst als de geboorte van een nieuwe staat was veel belangrijker. Het enthousiasme was zo groot dat allerlei drukkerijen en postzegehandelaren zegels uitgaven als proefdrukken op verschillende papiersoorten, keerdrukken, paren met een tussenstrook, de Praagse burcht met en zonder zon en opdrukken voor luchtpost. En dat alles in tien waarden variërend van 3 tot 400 Heller. Maar kwam nog een verrassende mededeling. Alle vanaf 19 maart 1919 ongeldig geworden postzegels van Oostenrijk en Hongarije mochten worden omgeruild voor Tsjechoslowaakse zegels. Die oude zegels werden niet vernietigd maar voorzien van de opdruk POŠTA ČESKOSLOVENSKĀ 1919 en weer aan het loket verkocht tot zelfs tien jaar na de eerste uitgiften.

Zegels van Kroatië met het thema “Bevrijd Kroatië”

John Tolsma

Lit.: Walter Köcher, Zerfall einer Monarchie, DBZ 24-25 2018

POSTZEGELVEILING 'LEOPARDI'

Praxinus 176
7440 AD NIJVERDAL
Kantooradres:
Rijssensestraat 203B
7441 AD NIJVERDAL
TELEFOON 0548-655855
E-MAIL: info@leopardi.nl

Elke twee maanden een grote veiling
in onze EIGEN VEILINGZAAL
Rijssensestraat 203B te Nijverdal

Nu ook op internet: www.leopardi.nl

- **KIJKDAGEN:** Mixvrijdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 18.00 uur.
Zaterdag van 08.30 tot 12.30 uur.
- **VEILING:** Zaterdag van 11.00 tot 12.30 de z.g. "kleine kavels"
en vanaf 13.30 uur de verzamelingen, partijen en dozen.
- Vraag de **GRATIS CATALOGUS!**

Tevens renteloze voorschotten op grotere collecties.

W.V. Leopardi, filatelisch makelaar en beëdigd taxateur.

- Elke veiling hebben we een fatastisch aanbod met heel lage startprijzen.
- Wie nu niet komt, komt nooit meer.
- Wat is afstand in Nederland?
- Vraag de gratis catalogus.
- Kom kijken in onze mooie en ruim opgezette veilingzaal.

CORINPHILA VEILINGEN

PARTNER IN THE GLOBAL PHILATELIC NETWORK

Voorfilatelie

Postzegels

Poststukken

Prentbriefkaarten

Munten/penningen

Waardepapieren

UW VERZAMELING IN VERTROUWDE HANDEN
BEL OF E-MAIL ONS VOOR EEN VRIJBLIJVENDE TAXATIE OF ADVIES

Mortelmolen 3 · 1185 XV Amstelveen
Tel. 020 - 624 97 40 · info@corinphila.nl

WWW.CORINPHILA.NL